

<i>Rodzaj dokumentu:</i>	Zasady oceniania rozwiązań zadań
<i>Egzamin:</i>	Egzamin maturalny Arkusz pokazowy
<i>Przedmiot:</i>	Filozofia
<i>Poziom:</i>	Poziom rozszerzony
<i>Formy arkusza:</i>	MFIP-R0-100, MFIP-R0-200, MFIP-R0-300, MFIP-R0-400, MFIP-R0-660, MFIP-R0-700, MFIP-R0-Q00
<i>Data publikacji dokumentu:</i>	4 marca 2022 r.

Uwaga: akceptowane są wszystkie odpowiedzi merytorycznie poprawne i spełniające warunki zadania.

Zadanie 1. (0–1)

Wymagania egzaminacyjne 2023 i 2024 ¹	
Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.	II. Elementy historii filozofii. 6. Immanuel Kant. Zdający: 2) przedstawia kantowską koncepcję prawa moralnego oraz w jej kontekście objaśnia treść i funkcję imperatywu kategorycznego (formuła powszechnego prawa oraz formuła człowieczeństwa jako celu); 4) analizuje fragment <i>Uzasadnienia metafizyki moralności</i> Immanuela Kanta (rozdz. 2). 8. John Stuart Mill. Zdający: 1) przedstawia główne założenia etyki utilitarystycznej. III. Wybrane problemy filozofii. 5. Wybrane spory etyczne. Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory: 1) o naturę wartości lub powinności moralnych (relatywizm – absolutyzm lub uniwersalizm, subiektywizm – obiektywizm); 2) o sposób formułowania i uzasadniania ocen moralnych (konsekwencjalizm, w szczególności utilitaryzm – nonkonsekwencjalizm, w szczególności deontologizm kantowski).

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Rozstrzygnięcie: Stanowisko etyczne Immanuela Kanta jest absolutystyczne.

Uzasadnienie: Zuniwersalizowane maksymy składają się na prawo moralne – maksymy te mają charakter powszechny i kategoryczny. Jeżeli zuniwersalizowana maksyma przesądza, że samobójstwo jest moralnie niedopuszczalne, to samobójstwo jest niedopuszczalne zawsze i wszędzie, a nie tylko w pewnych okolicznościach lub dla pewnych ludzi.

¹ Komunikat o wymaganiach egzaminacyjnych obowiązujących w roku 2023 i 2024, <https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/wymagania-egzaminacyjne-obowiazujace-na-egzaminie-maturalnym-w-roku-2023-i-2024>

Zadanie 2. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych. VIII. Stosowanie narzędzi logiki w analizie tekstu filozoficznego i zawartej w nim argumentacji, a także w obronie przed manipulacją.	II. Elementy historii filozofii. 6. Immanuel Kant. Zdający: 2) przedstawia kantowską koncepcję prawa moralnego oraz w jej kontekście objaśnia treść i funkcję imperatywu kategorycznego (formuła powszechnego prawa oraz formuła człowieczeństwa jako celu); 4) analizuje fragment <i>Uzasadnienia metafizyki moralności</i> Immanuela Kanta (rozdz. 2). 8. John Stuart Mill. Zdający: 1) przedstawia główne założenia etyki użyteczności; III. Wybrane problemy filozofii. 5. Wybrane spory etyczne. Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory: 2) o sposób formułowania i uzasadniania ocen moralnych (konsekwencjalizm, w szczególności użyteczność – nonkonsekwencjalizm, w szczególności deontologizm kantowski).

Zasady oceniania

2 pkt – przytoczenie odpowiedniego zdania z tekstu źródłowego oraz podanie właściwej nazwy stanowiska i tezy stanowiska.

1 pkt – przytoczenie odpowiedniego zdania z tekstu źródłowego oraz podanie właściwej nazwy stanowiska ALBO przytoczenie odpowiedniego zdania z tekstu źródłowego oraz podanie właściwej tezy stanowiska.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązania

Zdanie z tekstu Immanuela Kanta: „Moralna wartość czynu nie leży w skutku, którego się po nim spodziewamy, a więc nie leży też w jakiegokolwiek zasadzie postępowania, która musi czerpać swą pobudkę z tego oczekiwanego skutku”

ALBO

„Kategoryczny imperatyw jest więc tylko jeden i brzmi następująco: postępuj tylko według takiej maksymy, dzięki której możesz zarazem chcieć, żeby stała się powszechnym prawem”.

Nazwa stanowiska: nonkonsekwencjalizm / deontologizm.

Teza stanowiska: Działanie jest moralnie wartościowe nie ze względu na swoje konsekwencje, lecz ze względu na swoją zgodność z prawem moralnym (imperatywem kategorycznym).

Zadanie 3. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
<p>III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej.</p> <p>IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.</p> <p>VIII. Stosowanie narzędzi logiki w analizie tekstu filozoficznego i zawartej w nim argumentacji, a także w obronie przed manipulacją.</p>	<p>II. Elementy historii filozofii.</p> <p>6. Immanuel Kant. Zdający:</p> <p>2) przedstawia kantowską koncepcję prawa moralnego oraz w jej kontekście objaśnia treść i funkcję imperatywu kategorycznego (formuła powszechnego prawa oraz formuła człowieczeństwa jako celu);</p> <p>4) analizuje fragment <i>Uzasadnienia metafizyki moralności</i> Immanuela Kanta (rozdz. 2).</p>

Zasady oceniania

2 pkt – poprawne zaznaczenie trzech odpowiedzi.

1 pkt – poprawne zaznaczenie dwóch odpowiedzi.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązania

1. N
2. N
3. N

Zadanie 4. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
<p>III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej.</p> <p>IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.</p>	<p>II. Elementy historii filozofii.</p> <p>1. Filozofia starożytna. Zdający opanowuje następujące treści nauczania zawarte w podstawie programowej do filozofii zakresu podstawowego:</p> <p>5) epikureizm i stoicyzm jako dwa paradygmaty etyki (punkt IX).</p> <p>8. John Stuart Mill. Zdający:</p> <p>1) przedstawia główne założenia etyki użyteczności.</p> <p>III. Wybrane problemy filozofii.</p> <p>5. Wybrane spory etyczne. Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory:</p> <p>2) o sposób formułowania i uzasadniania ocen moralnych (konsekwencjalizm, w szczególności użyteczność – nonkonsekwencjalizm, w szczególności deontologizm kantowski).</p>

Zasady oceniania

2 pkt – podanie tezy hedonizmu etycznego oraz trafne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem.

1 pkt – podanie tezy hedonizmu etycznego ALBO trafne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązanie

Teza hedonizmu etycznego: Przyjemność jest najwyższym dobrem a zarazem kryterium moralnego wartościowania.

Rozstrzygnięcie: John Stuart Mill podziela tezę hedonizmu etycznego.

Uzasadnienie: Jak pisze John Stuart Mill, utilitaryzm jest teorią „głoszącą, że przyjemność i brak cierpienia są jedynymi rzeczami pożądanymi jako cele i że wszystko, co pożądane [...] jest pożądane bądź dlatego, że samo jest przyjemne, bądź dlatego, że stanowi środek zapewnienia przyjemności i zapobiegania cierpieniu”. W przytoczonym cytacie John Stuart Mill uznaje przyjemność za ostateczny cel, ze względu na który ludzie dokonują wyborów. John Stuart Mill uznaje także przyjemność za kryterium moralnego wartościowania.

Zadanie 5. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
<p>III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej.</p> <p>IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.</p> <p>VIII. Stosowanie narzędzi logiki w analizie tekstu filozoficznego i zawartej w nim argumentacji, a także w obronie przed manipulacją.</p>	<p>I. Kultura logiczna.</p> <p>5. Uzasadnianie pośrednie: wnioskowanie (rozumowanie) niezawodne (oparte na wynikaniu logicznym lub definicyjnym) i zawodne, wybrane schematy (reguły) wnioskowań. Zdający:</p> <p>1) odróżnia w rozumowaniu przesłanki od wniosku oraz formułuje przesłanki pominięte w entymemacie;</p> <p>2) rozstrzyga, czy dane zdanie wynika logicznie lub definicyjnie z innego zdania lub zbioru zdań;</p> <p>5) z podanej listy wnioskowań wyodrębnia wnioskowania zawodne (niededukcyjne) i niezawodne (dedukcyjne) i wskazuje powody przypisania im odpowiednio zawodności lub niezawodności.</p> <p>II. Elementy historii filozofii.</p> <p>8. John Stuart Mill. Zdający:</p> <p>1) przedstawia główne założenia etyki utilitarystycznej.</p>

Zasady oceniania

2 pkt – pełna rekonstrukcja argumentu zawierająca poprawnie sformułowaną przesłankę pierwszą, przesłankę drugą oraz trafny wniosek.

1 pkt – niepełna rekonstrukcja argumentu zawierająca poprawnie sformułowaną przesłankę pierwszą.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązanie

Przesłanka pierwsza: Czyny są dobre, jeżeli przyczyniają się do szczęścia, złe, jeżeli przyczyniają się do czegoś przeciwnego. Czyny maksymalizujące szczęście są czynami użytecznymi.

Przesłanka druga: W określonych okolicznościach jedynym skutecznym sposobem zapobieżenia wielkiemu nieszczęściu jest okłamanie innej osoby (osób).

Wniosek: W określonych okolicznościach kłamstwo jest moralnie słuszne.

Zadanie 6. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.	II. Elementy historii filozofii. 6. Immanuel Kant. Zdający: 2) przedstawia kantowską koncepcję prawa moralnego oraz w jej kontekście objaśnia treść i funkcję imperatywu kategorycznego (formuła powszechnego prawa oraz formuła człowieczeństwa jako celu); 3) podaje rozwiązanie przykładowego problemu moralnego, wykorzystując obie formuły imperatywu kategorycznego; 4) analizuje fragment <i>Uzasadnienia metafizyki moralności</i> Immanuela Kanta (rozdz. 2).

Zasady oceniania

2 pkt – trafna ocena moralna kłamstwa wraz z poprawnym uzasadnieniem, zawierającym odwołanie do pojęć i twierdzeń zawartych w przywołanym tekście Immanuela Kanta.

1 pkt – trafna ocena moralna kłamstwa wraz z poprawnym uzasadnieniem.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązanie

Ocena moralna kłamstwa w świetle etyki Immanuela Kanta: Według Immanuela Kanta kłamstwo jest zawsze moralnie niesłuszne.

Uzasadnienie: Każde kłamstwo jest zawsze moralnie niesłuszne, ponieważ rozumny podmiot moralny nie mógłby chcieć, aby kłamanie stanowiło wyraz prawa powszechnego – tego typu chcenie byłoby sprzeczne z ideą efektywnej komunikacji. Działanie takie jest także niezgodne z drugą formułą imperatywu kategorycznego, wedle którego nie można traktować przedmiotowo człowieczeństwa w sobie i innych. Kłamstwo jest wyrazem instrumentalnego traktowania osób oraz brakiem poszanowania dla ich autonomii.

Zadanie 7. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych. VII. Posługiwanie się podstawowymi kategoriami logiki i dbanie o kulturę logiczną wypowiedzi. VIII. Stosowanie narzędzi logiki w analizie tekstu filozoficznego i zawartej w nim argumentacji, a także w obronie przed manipulacją.	I. Kultura logiczna. 5. Uzasadnianie pośrednie: wnioskowanie (rozumowanie) niezawodne (oparte na wynikaniu logicznym lub definicyjnym) i zawodne, wybrane schematy (reguły) wnioskowań. Zdający: 1) odróżnia w rozumowaniu przesłanki od wniosku oraz formułuje przesłanki pominięte w entymemacie; 2) rozstrzyga, czy dane zdanie wynika logicznie lub definicyjnie z innego zdania lub zbioru zdań; 3) odtwarza schemat, na którym opiera się określone wnioskowanie; 4) zna i stosuje przykładowe schematy wnioskowań (<i>modus ponendo ponens</i> , <i>modus tollendo tollens</i> , <i>modus tollendo ponens</i> , sylogizm hipotetyczny, dylemat konstrukcyjny prosty i złożony); 5) z podanej listy wnioskowań wyodrębnia wnioskowania zawodne (niededukcyjne) i niezawodne (dedukcyjne) i wskazuje powody przypisania im odpowiednio zawodności lub niezawodności.

Zasady oceniania

2 pkt – poprawny schemat wnioskowania niezawodnego oraz poprawny przykład wnioskowania niezawodnego zgodnego z podanym schematem wnioskowania.

1 pkt – poprawny schemat wnioskowania niezawodnego.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązanie

Schemat wnioskowania niezawodnego:

$$\begin{array}{l}
 p \\
 p \rightarrow q \\
 \hline
 q
 \end{array}$$

Przesłanka pierwsza: człowiek posiada wolną wolę.

Przesłanka druga: Jeżeli człowiek posiada wolną wolę, to może być pociągany do odpowiedzialności za swoje czyny.

Wniosek: Człowiek może być pociągany do odpowiedzialności za swoje czyny.

Zadanie 8. (0–3)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
<p>I. Świadomość znaczenia filozofii jako istotnej części dziedzictwa kultury śródziemnomorskiej.</p> <p>II. Rozpoznawanie związków między filozofią a innymi działami kultury europejskiej, zwłaszcza między filozofią a sztuką (w tym literaturą piękną), religią i nauką.</p> <p>III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej.</p> <p>IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.</p>	<p>II. Elementy historii filozofii.</p> <p>1. Filozofia starożytna. Zdający opanowuje następujące treści nauczania zawarte w podstawie programowej do filozofii zakresu podstawowego:</p> <p>2) filozofia Platona jako paradygmat metafizyki antynaturalistycznej (punkt VI);</p> <p>3) filozofia i kultura europejska jako „przypisy do Platona” (punkt VII).</p> <p>III. Wybrane problemy filozofii.</p> <p>2. Wybrane spory metafizyczne (ontologiczne). Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory:</p> <p>1) o stosunek rzeczy do umysłu (realizm – idealizm);</p> <p>2) o różnorodność bytów (monizm – pluralizm).</p>

Zasady oceniania

- 3 pkt – podanie poprawnego tytułu dzieła i jego autora oraz wyjaśnienie, czego alegorią jest opisana w tekście jaskinia oraz trafna nazwa poglądu metafizycznego i jego teza.
- 2 pkt – podanie poprawnego tytułu dzieła i jego autora oraz wyjaśnienie, czego alegorią jest opisana w tekście jaskinia.
- 1 pkt – podanie poprawnego tytułu dzieła i jego autora ALBO wyjaśnienie, czego alegorią jest opisana w tekście jaskinia oraz trafna nazwa lub trafna teza poglądu metafizycznego.
- 0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Tytuł: *Państwo*

Autor dzieła: Platon

Jaskinia jest alegorią świata zjawiskowego (materialnego, fizycznego).

Pogląd metafizyczny: dualizm metafizyczny lub idealizm platoński. Platonizm jest postacią dualizmu metafizycznego, czyli poglądu, zgodnie z którym rzeczywistość składa się z dwojakiego rodzaju bytów: niematerialnych idei oraz materialnych rzeczy.

Zadanie 9. (0–2)

Wymaganie ogólne	Wymaganie szczegółowe
VII. Posługiwanie się podstawowymi kategoriami logiki i dbanie o kulturę logiczną wypowiedzi.	1. Kultura logiczna. 3. Definicje jako środek uściślenia myśli i mowy: typy definicji, kryteria poprawności definicji, problem perswazyjności definicji. Zdający: 3) określa, które z warunków poprawności łamie określona definicja, i usuwa znalezione wady (nieadekwatność, niezrozumiałość <i>definiensa</i> , <i>ignotum per ignotum</i> , błędne koło).

Zasady oceniania

2 pkt – poprawne uzupełnienie trzech wersów tabeli.

1 pkt – poprawne uzupełnienie dwóch wersów tabeli.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Lp.	Definicja terminu „kwadrat”	Ocena poprawności		Nazwa błędu
1.	Kwadrat jest to wielokąt o wszystkich bokach równych i kątach prostych.	P		—
2.	Kwadrat jest to figura geometryczna o czterech bokach.		N	nieadekwatność
3.	Kwadrat to taki kwadrat, który ma cztery boki równe i kąty proste.		N	błędne koło w definiowaniu

Zadanie 10. (0–1)

Wymaganie ogólne	Wymaganie szczegółowe
VII. Posługiwanie się podstawowymi kategoriami logiki i dbanie o kulturę logiczną wypowiedzi.	1. Kultura logiczna. 3. Definicje jako środek uściślenia myśli i mowy: typy definicji, kryteria poprawności definicji, problem perswazyjności definicji. Zdający: 2) tworzy dla ustalonego wyrażenia definicję klasyczną i wyodrębnia w niej <i>definiendum</i> , łącznik i <i>definiens</i> .

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne wskazanie rodzaju najbliższego i różnicy gatunkowej.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Rodzaj najbliższy: czworobok

Różnica gatunkowa: posiadanie czterech równych boków i czterech kątów prostych.

Zadanie 11.1. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
<p>III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej.</p> <p>IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.</p> <p>VIII. Stosowanie narzędzi logiki w analizie tekstu filozoficznego i zawartej w nim argumentacji, a także w obronie przed manipulacją.</p>	<p>II. Elementy historii filozofii.</p> <p>13. Filozofia analityczna. Zdający:</p> <p>2) charakteryzuje Szkołę Lwowsko-Warszawską na przykładzie osiągnięć jednego z jej przedstawicieli ([...] T. Kotarbiński [...]).</p> <p>III. Wybrane problemy filozofii.</p> <p>2. Wybrane spory metafizyczne (ontologiczne). Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory:</p> <p>1) o stosunek rzeczy do umysłu (realizm – idealizm);</p> <p>2) o różnorodność bytów (monizm – pluralizm);</p> <p>4. Wybrane spory antropologiczne. Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory:</p> <p>1) o istotę człowieka (naturalizm lub redukcjonizm biologiczny lub społeczny – antynaturalizm lub antyredukcjonizm, np. personalizm);</p> <p>2) o relację umysł – ciało (dualizm – monizm materialistyczny lub naturalistyczny).</p>

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne zaznaczenie dwóch odpowiedzi.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

1. T

2. N

Zadanie 11.2. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych. VIII. Stosowanie narzędzi logiki w analizie tekstu filozoficznego i zawartej w nim argumentacji, a także w obronie przed manipulacją.	II. Elementy historii filozofii. 13. Filozofia analityczna. Zdający: 2) charakteryzuje Szkołę Lwowsko-Warszawską na przykładzie osiągnięć jednego z jej przedstawicieli (Kazimierz Twardowski, Tadeusz Kotarbiński, Kazimierz Ajdukiewicz, Tadeusz Czeżowski). III. Wybrane problemy filozofii. 2. Wybrane spory metafizyczne (ontologiczne). Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory: 5) o uniwersalia lub powszechniki (nominalizm – platonizm).

Zasady oceniania

- 2 pkt – podanie poprawnej nazwy i tezy stanowiska wraz z trafnym uzasadnieniem.
 1 pkt – podanie poprawnej nazwy i tezy stanowiska ALBO podanie poprawnej nazwy oraz uzasadnienia ALBO podanie poprawnej tezy oraz uzasadnienia.
 0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Nazwa: nominalizm.

Teza: Spośród tego co ogólne istnieją tylko nazwy ogólne; nie istnieją ani pojęcia ani przedmioty ogólne.

Uzasadnienie: Tadeusz Kotarbiński jako reista twierdził, że istnieją tylko rzeczy i osoby pojęte jako przedmioty konkretne. Przy tej tezie nie mógł podzielać innej tezy niż nominalistyczną.

Zadanie 12. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
<p>III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej.</p> <p>IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.</p>	<p>II. Elementy historii filozofii.</p> <p>5. Empiryzm brytyjski. Zdający:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) wyjaśnia, co to jest empiryzm i jakie są jego główne odmiany; 2) przedstawia poglądy Johna Locke’a z zakresu epistemologii i filozofii polityki; 3) omawia poglądy Davida Hume’a dotyczące substancji i przyczynowości. 4) analizuje fragment <i>Rozważań dotyczących rozumu ludzkiego</i> Johna Locke’a (t. I, ks. II, rozdz. I, par. 1–6). <p>III. Wybrane problemy filozofii.</p> <p>3. Wybrane spory epistemologiczne. Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) o źródła poznania (empiryzm lub aposterioryzm – aprioryzm); 2) o rolę rozumu w poznaniu (racjonalizm – irracjonalizm).

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne zaznaczenie dwóch odpowiedzi.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

B3

Zadanie 13. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
<p>II. Rozpoznawanie związków między filozofią a innymi działami kultury europejskiej, zwłaszcza między filozofią a sztuką (w tym literaturą piękną) [...].</p> <p>III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej.</p> <p>IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.</p>	<p>II. Elementy historii filozofii.</p> <p>12. Egzystencjalizm. Zdający:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) wymienia ważniejsze cechy, odmiany i przedstawicieli (w tym prekursorów) egzystencjalizmu; 3) objaśnia Karla Jaspersa pojęcie sytuacji granicznych; 4) analizuje fragmenty następujących tekstów: <i>Wprowadzenie do filozofii</i> Karla Jaspersa (rozdz. 2 <i>Źródła filozofii</i>) oraz <i>Egzystencjalizm jest humanizmem</i> Jean-Paula Sartre’a.

Zasady oceniania

- 2 pkt – podanie trafnego przykładu sytuacji granicznej z przywołanego fragmentu *Dżumy* oraz wyjaśnienie pojęcia sytuacji granicznej w rozumieniu Karla Jaspersa.
- 1 pkt – podanie trafnego przykładu sytuacji granicznej z przywołanego fragmentu *Dżumy* ALBO wyjaśnienie pojęcia sytuacji granicznej w ujęciu Karla Jaspersa.
- 0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązanie

Przykład sytuacji granicznej: cierpienie jako skutek dżumy.

Wyjaśnienie pojęcia sytuacji granicznej w rozumieniu Karla Jaspersa: Sytuacje graniczne to te sytuacje, których zasadniczo nie można uniknąć, których nie da się zobiektywizować i poprzez które wyraża się egzystencja człowieka; przeżywający tego typu sytuacje człowiek doświadcza istoty swego bycia, autentyczności.

Zadanie 14. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
II. Rozpoznawanie związków między filozofią a innymi działami kultury europejskiej, zwłaszcza między filozofią a sztuką (w tym literaturą piękną) [...]. III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.	II. Elementy historii filozofii. 12. Egzystencjalizm. Zdający: 1) wymienia ważniejsze cechy, odmiany i przedstawicieli (w tym prekursorów) egzystencjalizmu; 2) przedstawia główne idee humanistycznego egzystencjalizmu Jean-Paul Sartre'a; 3) objaśnia Karla Jaspersa pojęcie sytuacji granicznych; 4) analizuje fragmenty następujących tekstów: <i>Wprowadzenie do filozofii</i> Karla Jaspersa (rozdz. 2 <i>Źródła filozofii</i>) oraz <i>Egzystencjalizm jest humanizmem</i> Jean-Paula Sartre'a.

Zasady oceniania

- 2 pkt – poprawne wyjaśnienie twierdzenia oraz trafne rozstrzygnięcie wraz z poprawnym uzasadnieniem.
- 1 pkt – trafne rozstrzygnięcie wraz z poprawnym uzasadnieniem.
- 0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązanie

Wyjaśnienie twierdzenia „Egzystencja poprzedza esencję”: Twierdzenie to oznacza, że człowiek tworzy swoją naturę (esencję) poprzez dokonywane przez siebie i niczym nieuwarunkowane wybory.

Rozstrzygnięcie: Tarrou zgodziłby się z twierdzeniem Jean-Paula Sartre’a.

Uzasadnienie: W przytoczonym fragmencie tekstu *Dżumy* Tarrou twierdzi, iż postanowił przeciwstawić się śmierci – w szczególności zaś zabijaniu ludzi – i że ten swój wybór uznaje za absolutny. Na tak dookreślony charakter jego przekonania zdają się wskazywać słowa: „dla dobrych czy złych powodów”. Wypowiedź ta zdaje się wpisywać w typową tezę egzystencjalizmu, iż świadome wybory nie mogą być niczym uwarunkowane – ich wartość nie leży w tym, czy są uznane za dobre czy złe przez innych. Wybór dokonany przez Tarrou jest wyrazem jego egzystencji, czyli sposobu życia (istnienia) Tarrou. Ten wybór tworzy istotę (naturę lub esencję) bohatera *Dżumy*.

Zadanie 15. (0–3)

Wymagania ogólne	Wymaganie szczegółowe
II. Rozpoznawanie związków między filozofią a innymi działami kultury europejskiej, zwłaszcza między filozofią a sztuką (w tym literaturą piękną) [...]. III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.	III. Wybrane problemy filozofii. 6. Spór o istnienie i naturę absolutu (Boga). Zdający: 4) w kontekście sporu teizm – ateizm omawia wybrane koncepcje genezy zła moralnego i pozamoralnego.

Zasady oceniania

- 3 pkt – podanie trafnych przykładów zła pozamoralnego i moralnego oraz wyjaśnienie pojęć zła moralnego i pozamoralnego.
- 2 pkt – podanie trafnych przykładów zła pozamoralnego i moralnego oraz wyjaśnienie pojęcia zła moralnego ALBO podanie trafnych przykładów zła pozamoralnego i moralnego oraz wyjaśnienie pojęcia zła pozamoralnego ALBO wyjaśnienie pojęć zła moralnego i pozamoralnego.
- 1 pkt – podanie trafnych przykładów zła pozamoralnego i moralnego ALBO wyjaśnienie pojęcia zła moralnego ALBO wyjaśnienie pojęcia zła pozamoralnego.
- 0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązanie

Wyjaśnienie pojęcia zła pozamoralnego: zło pozamoralne to każde zło, którego nie można zasadnie powiązać sprawczo ze świadomym i dobrowolnym działaniem jakiegoś podmiotu.

Przykład zła pozamoralnego: Dżuma jako choroba.

Wyjaśnienie pojęcia zła moralnego: Zło moralne jest właściwością działań dobrowolnych i świadomych.

Przykład zła moralnego: Moralnie nieusprawiedliwione zabójstwo człowieka (np. kara śmierci).

Zadanie 16. (0–30)**Temat 1.**

Pragnąłem oddać się wyłącznie poszukiwaniom prawdy, pomyślałem, że należało [...] odrzucić jako bezwzględnie fałszywe wszystko, co do czego mógłbym sobie wyobrazić najłżejszą nawet wątpliwość, aby zobaczyć, czy potem nie zostałoby w zespole mych wierzeń nic takiego, co by było całkowicie niewątpliwe.

René Descartes, *Rozprawa o metodzie*, Warszawa 1988.

Wyjaśnij, czego dotyczy spór między sceptycyzmem a dogmatyzmem epistemologicznym, a następnie rozstrzygnij, które z tych stanowisk reprezentuje René Descartes.

Wymaganie ogólne	Wymagania szczegółowe
IX. Umiejętność pisania tekstu (eseju) filozoficznego, w którym – korzystając ze zdobytej wiedzy z zakresu logiki i historii filozofii – identyfikuje się i rozpatruje określone poglądy filozoficzne.	II. Elementy historii filozofii. 3. René Descartes. Zdający: 1) wyjaśnia, na czym polega kartezjański racjonalizm, sceptycyzm metodyczny i dualizm psychofizyczny; 2) objaśnia sens formuły „myślę, więc jestem”; 3) krytycznie rekonstruuje kartezjański argument na rzecz istnienia świata zewnętrznego. III. Wybrane problemy filozofii. 3. Wybrane spory epistemologiczne. Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory: 3) o możliwość zdobycia wiedzy pewnej (sceptycyzm – hipotetyzm – dogmatyzm); 4) o naturę i kryterium prawdy (klasyczna lub korespondencyjna koncepcja prawdy – koncepcje nieklasyczne, zwłaszcza koherencyjna i pragmatyczna).

Temat 2.

Przedstaw dwa wybrane stanowiska z zakresu filozofii polityki w sporze o genezę państwa oraz rozstrzygnij, które z tych stanowisk uważasz za trafne. Uzasadnij swój wybór, odwołując się do poglądów wybranych filozofów.

Wymaganie ogólne	Wymaganie szczegółowe
IX. Umiejętność pisania tekstu (eseju) filozoficznego, w którym – korzystając ze zdobytej wiedzy z zakresu logiki i historii filozofii – identyfikuje się i rozpatruje określone poglądy filozoficzne.	III. Wybrane problemy filozofii. 8. Wybrane spory z zakresu filozofii polityki. Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory: 2) o genezę państwa (koncepcja umowy społecznej – koncepcja samorządnej ewolucji).

Zasady oceniania

1. Spełnienie formalnych warunków polecenia

Sprawdzając wypracowanie zdającego w tym kryterium, egzaminator będzie oceniał, czy:

- wypowiedź zawiera przynajmniej częściowe sformułowanie stanowiska zdającego
- napisane wypracowanie jest w jakiegokolwiek części wypowiedzią argumentacyjną
- w wypracowaniu zdający przywołał pogląd co najmniej jednego filozofa lub odwołał się do co najmniej jednego tekstu filozoficznego.

<ul style="list-style-type: none"> • W wypracowaniu znajduje się co najmniej jeden z dwóch kluczowych elementów stanowiska zdającego: wyjaśnienie tematu wypracowania lub teza zdającego. ORAZ • W wypracowaniu przedstawiony jest pogląd przynajmniej jednego filozofa lub znajduje się w nim odwołanie do co najmniej jednego tekstu filozoficznego. ORAZ • Wypracowanie przynajmniej częściowo jest wypowiedzią argumentacyjną. 	1 pkt
<ul style="list-style-type: none"> • Wypracowanie nie spełnia dowolnego z warunków wymaganych do otrzymania 1 punktu. ALBO • Wypracowanie jest napisane w formie planu albo w punktach. 	0 pkt

Uwaga: jeżeli w kryterium *Spełnienie formalnych warunków polecenia* przyznano 0 pkt, we wszystkich pozostałych kryteriach przyznaje się 0 pkt.

Wyjaśnienia (Kryterium 1. – Spełnienie formalnych warunków polecenia)

1. Na stanowisko zdającego składają się wyjaśnienie tematu wypracowania oraz teza zdającego powiązana z tematem pracy.
 - a) Wyjaśnienie tematu polega na podaniu stosownych znaczeń kluczowych terminów lub twierdzeń zawartych w poleceniu oraz na wskazaniu na ewentualne związki między nimi.
 - b) Teza wypracowania, to zdanie wyrażające określone przekonanie zdającego (jego opinię), odniesione do zagadnienia wskazanego w poleceniu. Teza zdającego nie musi być oryginalna – wystarczy, że zdający opowie się za określonym poglądem filozoficznym, powiązany z tematyką pracy. Teza może również mieć postać hipotezy, której poprawność zdający ocenia w swojej pracy. Teza wypracowania w każdej swej postaci wymaga stosownego uzasadnienia.
 - c) Zdający nie musi opowiadać się za określonym rozwiązaniem zagadnienia omawianego w wypracowaniu, jest jednak wówczas zobowiązany jednoznacznie ten fakt zakomunikować, podając racje na rzecz takiej koncepcji wypracowania.
2. W wypracowaniu zdający powinien omówić co najmniej jeden z poglądów filozoficznych, jednego z filozofów wymienionych w podstawie programowej lub odwołać się do co najmniej jednego tekstu filozoficznego wskazanego w podstawie programowej.
3. Wypracowanie przynajmniej częściowo jest wypowiedzią argumentacyjną, jeżeli zawiera co najmniej jeden akapit argumentacyjny, czyli taki, w którym znajduje się co najmniej jeden argument powiązany z tematyką pracy.

2. Kompetencje filozoficzne i kulturowe

Sprawdzając wypracowanie zdającego w ramach tego kryterium, egzaminator będzie oceniał, czy w wypracowaniu zdający:

- przedstawił własne stanowisko i czy uczynił to w sposób jasny i rzetelny
- wykorzystał wiedzę historyczno-filozoficzną (poglądy filozoficzne określonych autorów lub zawarte w przywołanych tekstach filozoficznych) w sposób funkcjonalny i pogłębiony
- funkcjonalnie wykorzystał pozafilozoficzny kontekst kulturowy
- przedstawił poprawne uzasadnienie własnego stanowiska, wykazując się umiejętnością poprawnej i krytycznej argumentacji
- poprawnie stosował terminologię filozoficzną
- nie popełnił błędów rzeczowych i logiczno-językowych.

Uwaga: jeżeli ostateczna liczba punktów przyznana w kryterium *Kompetencje filozoficzne i kulturowe*, wynosi 0 pkt, wówczas w pozostałych kryteriach (*Kompozycja wypowiedzi* oraz *Język wypowiedzi*) przyznaje się 0 pkt.

2.1. Sformułowanie stanowiska

Zadawalające wyjaśnienie tematu wypracowania oraz jasno sformułowana teza.	4 pkt
Zadawalające wyjaśnienie tematu wypracowania, lecz nie w pełni jasno sformułowana teza ALBO jasno sformułowana teza, lecz nie w pełni zadowalające wyjaśnienie tematu wypracowania.	3 pkt
Jasno sformułowana teza, lecz brak (zadowalającego) wyjaśnienia tematu wypracowania ALBO zadawalające wyjaśnienie tematu wypracowania, lecz brak (jasno) sformułowanej tezy ALBO nie w pełni zadowalające wyjaśnienie tematu wypracowania oraz nie w pełni jasno sformułowana teza.	2 pkt
Nie w pełni zadowalające wyjaśnienie tematu wypracowania (i brak sformułowanej tezy) ALBO nie w pełni jasno sformułowana teza (i brak wyjaśnienia tematu).	1 pkt
Brak wyjaśnienia tematu (lub wyjaśnienie niepoprawne) i brak tezy (lub teza sformułowana w sposób niezrozumiały).	0 pkt

Wyjaśnienia (Kryterium 2.1. – Sformułowanie stanowiska)

1. Przez sformułowanie stanowiska zdającego rozumie się wyjaśnienie tematu wypracowania oraz sformułowanie powiązanej z tematem tezy.
2. Wyjaśnienie tematu:
 - a) wyjaśnienie tematu jest zadowalające, gdy zdający wyjaśnił rzetelnie kluczowe terminy lub twierdzenia występujące w poleceniu oraz poprawnie wyjaśnił ewentualne związki między nimi
 - b) wyjaśnienie jest nie w pełni zadowalające, gdy zdający nie wyjaśnił rzetelnie wszystkich istotnych dla jasnego zrozumienia tematu terminów lub twierdzeń występujących w sformułowaniu polecenia lub gdy nie wyjaśnił (albo gdy uczynił to w sposób nierzetelny) istotnych dla zrozumienia tematu związków między występującymi w sformułowaniu tematu twierdzeniami.
3. Sformułowanie tezy:
 - a) teza zdającego jest jasno sformułowana, gdy łącznie spełnia następujące warunki:
 - zdający rzetelnie wyjaśnił występujące w niej kluczowe terminy
 - teza ta dotyczy tematu wypracowania
 - teza nie ulega zmianie w trakcie wyvodu lub jej zmiana ma swoje uzasadnienie
 - b) teza zdającego nie jest w pełni jasno sformułowana, gdy nie zostaje spełniony co najmniej jeden z warunków wymienionych wyżej.

2.2. Wykorzystanie wiedzy z zakresu historii filozofii

Funkcjonalne i rzetelne przywołanie myśli filozoficznej co najmniej dwóch filozofów, w tym jedno przywołanie pogłębione ORAZ funkcjonalne i rzetelne odwołanie do przynajmniej jednego tekstu filozoficznego; brak błędów rzeczowych.	5 pkt
Funkcjonalne i rzetelne przywołanie myśli filozoficznej co najmniej dwóch filozofów, w tym jedno przywołanie pogłębione; brak błędów rzeczowych.	4 pkt
Funkcjonalne i rzetelne przywołanie myśli filozoficznej co najmniej dwóch filozofów; dopuszczalny jeden błąd rzeczowy.	3 pkt
Funkcjonalne i rzetelne przywołanie myśli filozoficznej jednego filozofa; dopuszczalne dwa błędy rzeczowe.	2 pkt
Funkcjonalne i rzetelne przywołanie myśli filozoficznej jednego filozofa; dopuszczalne trzy błędy rzeczowe.	1 pkt
Brak przywołania myśli filozoficznej przynajmniej jednego filozofa ALBO przywołanie myśli filozoficznej niespełniające warunku funkcjonalności lub rzetelności ALBO cztery i więcej błędów rzeczowych.	0 pkt

Wyjaśnienia (Kryterium 2.2. – Wykorzystanie wiedzy z zakresu historii filozofii)

1. Przywołanie określonego poglądu filozoficznego i odwołanie się do tekstu filozoficznego ocenia się w aspekcie ich funkcjonalności i rzetelności. Przywołanie to może być pogłębione lub niepogłębione:
 - a) przywołanie poglądu filozoficznego lub odwołanie do tekstu filozoficznego jest funkcjonalne wówczas, gdy stanowi element wywodu zdającego i mieści się w tematyce pracy
 - b) przywołanie poglądu filozoficznego lub odwołanie do tekstu filozoficznego jest rzetelne wówczas, gdy rozumienie tego poglądu lub tekstu jest zgodne z obecnym stanem wiedzy filozoficznej
 - c) przywołanie poglądu filozoficznego jest pogłębione wówczas, gdy zdający nie tylko przedstawia stosowną myśl w sposób funkcjonalny i rzetelny, ale również gdy przeprowadza analizę filozoficzną prezentowanego poglądu (np. przez wyjaśnianie występujących w nim pojęć)
 - d) przez wywód zdającego rozumie się sformułowane przez niego stanowisko wraz z jego uzasadnieniem. W ramach wywodu występują względnie autonomiczne elementy strukturalne i treściowe, pomiędzy którymi zachodzą stosowne związki – w tym przede wszystkim związki logiczne – umożliwiające zrozumienie przedstawianych przez zdającego zagadnień filozoficznych w ich powiązaniu z wyrażonym przez zdającego stanowiskiem i jego uzasadnieniem.

<p>5. Błąd rzeczowy – to błąd świadczący o:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) nieznamości przywołanej myśli, zarówno co do jego treści, jak i co do autorstwa b) nieznamości zawartości przywołanego tekstu (filozoficznego lub pozafilozoficznego), do którego odwołuje się zdający c) nieuprawnionej interpretacji fragmentu lub fragmentów przywołanych tekstów filozoficznych lub pozafilozoficznych d) niepoprawnym rozumieniu lub niepoprawnym zastosowaniu terminów lub twierdzeń filozoficznych.
--

2.3. a) Uzasadnienie – argumentacja na rzecz stanowiska

W ramach uzasadnienia występują co najmniej dwa funkcjonalne argumenty, w tym jeden pogłębiony; co najmniej jeden z argumentów ma postać poprawnego wniosku; brak błędów logicznych w argumentacji.	6 pkt
W ramach uzasadnienia występują dwa funkcjonalne argumenty lub jeden funkcjonalny argument pogłębiony; co najmniej jeden argument ma postać poprawnego wniosku; brak błędów logicznych w argumentacji.	5 pkt
W ramach uzasadnienia występują co najmniej dwa funkcjonalne argumenty, w tym jeden pogłębiony; uzasadnienie zawiera najwyżej jeden błąd logiczny w argumentacji.	4 pkt
W ramach uzasadnienia występują co najmniej dwa funkcjonalne argumenty; uzasadnienie zawiera najwyżej jeden błąd logiczny w argumentacji.	3 pkt
W ramach uzasadnienia występuje co najmniej jeden funkcjonalny argument; uzasadnienie zawiera najwyżej jeden błąd logiczny w argumentacji.	2 pkt
W ramach uzasadnienia występuje co najmniej jeden funkcjonalny argument; uzasadnienie zawiera najwyżej dwa błędy logiczne w argumentacji.	1 pkt
Brak uzasadnienia ALBO w ramach uzasadnienia nie występuje żaden funkcjonalny argument ALBO trzy (lub więcej) błędów logicznych w argumentacji.	0 pkt

2.3. b) Uzasadnienie – kontrargumentacja (zarzuty)

Dwa zarzuty funkcjonalne lub jeden zarzut funkcjonalny i pogłębiony, brak błędów logicznych w kontrargumentacji.	3 pkt
Dwa zarzuty funkcjonalne lub jeden zarzut funkcjonalny i pogłębiony, najwyżej jeden błąd logiczny w kontrargumentacji.	2 pkt
Jeden zarzut funkcjonalny; najwyżej jeden błąd logiczny w kontrargumentacji.	1 pkt
Brak kontrargumentacji (brak przynajmniej jednego zarzutu) ALBO żaden kontrargument nie spełnia warunku funkcjonalności ALBO dwa (lub więcej) błędy logiczne w kontrargumentacji.	0 pkt

2.3. c) Uzasadnienie – odpowiedź na zarzuty

Funkcjonalna odpowiedź na dwa zarzuty albo funkcjonalna i pogłębiona odpowiedź na jeden zarzut; brak błędów logicznych w odpowiedzi.	3 pkt
Funkcjonalna odpowiedź na dwa zarzuty albo funkcjonalna i pogłębiona odpowiedź na jeden zarzut; najwyżej jeden błąd logiczny w odpowiedzi.	2 pkt
Funkcjonalna odpowiedź na jeden zarzut, najwyżej jeden błąd logiczny w odpowiedzi.	1 pkt
Brak odpowiedzi na zarzut (zarzuty) ALBO żadna z odpowiedzi na zarzut (zarzuty) nie spełnia warunku funkcjonalności ALBO dwa (lub więcej) błędy logiczne w ramach odpowiedzi na zarzut.	0 pkt

Wyjaśnienia (Kryterium 2.3. – Uzasadnienie)

- Uzasadnienie stanowiska zdającego to zabieg polegający na podaniu racji (przede wszystkim racji logicznych) na rzecz prezentowanej tezy. Te racje mogą implikować tę tezę lub ją uprawdopodobniać. Sformułowanie tezy wraz z jej uzasadnieniem stanowi kluczową część wyводу zdającego.
- Uzasadnienie tezy to inaczej argumentacja na rzecz tej tezy. Argumentacja zdającego może mieć strukturę prostą lub złożoną. W ramach wyvodu zdającego mogą występować argumenty i kontrargumenty (o różnej postaci):
 - argumentacja logiczna o strukturze prostej to inaczej wnioskowanie, na które składa się zestaw przesłanek, z których logicznie wynika wniosek (lub które uprawdopodobniają wniosek)
 - argumentacja składająca się z więcej niż jednego wnioskowania prostego to argumentacja złożona (o strukturze złożonej). Tego typu argumentacja jest jedną z postaci argumentacji pogłębionej
 - termin „kontrargument” („zarzut”) należy rozumieć dwojako:
 - jako twierdzenie (lub twierdzenia) osłabiające lub obalające uzasadnienie określonej tezy
 - jako wnioskowanie na rzecz tezy przeciwnej.
- Ocena argumentacji (argumentów i kontrargumentów lub odpowiedzi na zarzuty) polega na rozstrzygnięciu trzech kwestii:
 - czy argumentacja ma charakter funkcjonalny
 - czy argumentacja ma charakter pogłębiony
 - czy argumentacja jest poprawna logicznie, zatem czy między przesłankami a wnioskiem (tezą uzasadnianą), zachodzi związek uprawniający do uznania tego wniosku (poprawność formalna wnioskowania).

4. Argumentacja zdającego (argument, kontrargument lub odpowiedź na zarzut) jest:
- funkcjonalna, gdy stanowi część wyводу zdającego
 - jest pogłębiona, gdy ma postać poprawnej argumentacji o strukturze złożonej lub gdy ma postać poprawnego wniosku prostego, powiązanego z analizą historyczno-filozoficzną, logiczną lub pojęciową przynajmniej jednego elementu tego wniosku.
5. Rozumowanie zdającego jest oceniane pod względem poprawności logicznej w kontekście wystąpienia błędów logicznych, w tym takich jak: błąd formalny, błędne koło w rozumowaniu, wieloznaczność.
6. Brak funkcjonalnego argumentu w wypracowaniu skutkuje przyznaniem 0 punktów w pozostałych aspektach oceny uzasadnienia (kontrargumentacja i odpowiedź na zarzuty).

2.4. Nawiązania kulturowe

Funkcjonalne, rzetelne oraz pogłębione przywołanie jednego kontekstu pozafilozoficznego ALBO funkcjonalne i rzetelne przywołanie co najmniej dwóch kontekstów pozafilozoficznych.	2 pkt
Funkcjonalne i rzetelne przywołanie jednego kontekstu pozafilozoficznego.	1 pkt
Brak przywołania kontekstu pozafilozoficznego ALBO przywołanie kontekstu pozafilozoficznego niespełniające warunku funkcjonalności i rzetelności.	0 pkt

Wyjaśnienia (Kryterium 2.4. – Nawiązania kulturowe)

Przywołanie przez zdającego kontekstu pozafilozoficznego polega na odwołaniu się do wiedzy z innych dziedzin kultury (np. tekstu kultury, badań naukowych, wydarzeń historycznych):

- przywołanie jest funkcjonalne, gdy stanowi element wyводу zdającego
- przywołanie jest rzetelne, gdy nie zawiera błędów rzeczowych lub logiczno-językowych utrudniających lub uniemożliwiających zrozumienie przedstawionej myśli
- przywołanie jest pogłębione, gdy stanowi część wyводу zdającego i jest powiązane z analizą historyczno-filozoficzną, logiczną lub pojęciową przynajmniej jednego elementu tego wyводу.

3. Kompozycja i spójność wypowiedzi

Wypracowanie jest poprawnie skomponowane, a wywód zdającego – spójny.	4 pkt
Wypracowanie jest poprawnie skomponowane, lecz zawiera jedno zaburzenie spójności ALBO wypracowanie jest spójne, lecz zawiera jedno zaburzenie kompozycji.	3 pkt
Wypracowanie zawiera jedno zaburzenie kompozycji oraz jedno lub dwa zaburzenia spójności.	2 pkt
Wypracowanie zawiera więcej niż jedno zaburzenie kompozycji oraz najwyżej dwa zaburzenia spójności ALBO wypracowanie zawiera najwyżej jedno zaburzenie kompozycji oraz więcej niż dwa zaburzenia spójności.	1 pkt
Wypracowanie zawiera więcej niż jedno zaburzenie kompozycji oraz więcej niż dwa zaburzenia spójności.	0 pkt

Wyjaśnienia (Kryterium 3. – Kompozycja i spójność wypowiedzi)

- Wypracowanie jest poprawnie skomponowane, gdy zawiera wyraźnie wyodrębnione i poprawnie napisane części strukturalne: wstęp, rozwinięcie i zakończenie.
- Poprawnie napisane wypracowanie nie zawiera żadnego z wymienionych poniżej zaburzeń, które uznaje się za istotne zaburzenia kompozycji:
 - brak wstępu lub brak we wstępie jednego z dwóch istotnych jego elementów
 - brak rozwinięcia lub brak podziału na akapity (co najmniej trzy)
 - brak zakończenia lub pojawienie się w zakończeniu nowego i istotnego dla wyводу zdającego wątku (np. nowego argumentu).
- Poprawnie napisany wstęp zawiera:
 - wyjaśnienie tematu wypracowania
 - sformułowanie tezy zdającego.
- Rozwinięcie jest poprawnie napisane, gdy składa się z logicznie uporządkowanych części składowych (zdań, akapitów), tworzących wywód zdającego.
- Poprawnie napisane zakończenie zawiera rzetelne podsumowanie wyводу przeprowadzonego przez zdającego.
- Wypracowanie jest spójne, gdy między jego równorzędnymi logicznie członami (pojedynczymi zdaniami lub akapitami) – wziętymi w pełnym ich kontekście – nie zachodzą sprzeczności, a między jego członami logicznie nierównorzędnymi zachodzą związki wynikania logicznego lub związku pokrewne.
- Gdy w wypracowaniu występuje ewidentna sprzeczność (między zdaniami lub akapitami) lub ewidentny błąd *non sequitur* lub *ignoratio elenchi*, to mamy do czynienia z istotnymi zaburzeniami spójności.

4. Język wypowiedzi

Sprawdzając wypracowanie zdającego w tym kryterium, egzaminator będzie oceniał, czy praca jest napisana językiem komunikatywnym oraz wolnym od błędów.

Wypracowanie jest napisane językiem w pełni komunikatywnym; dopuszczalne 3 błędy językowe.	2 pkt
Wypracowanie jest napisane językiem w większości komunikatywnym; dopuszczalne od 4 do 8 błędów językowych.	1 pkt
Wypracowanie jest napisane językiem niekomunikatywnym lub zawiera więcej niż 8 błędów językowych.	0 pkt

Uwagi

1. Jeżeli wypowiedź jest nieczytelna (w rozumieniu czytelności zapisu), egzaminator oceni ją na 0 pkt.
2. Jeżeli wypowiedź nie zawiera w ogóle rozwinięcia (np. zdający napisał tylko wstęp), egzaminator przyzna 0 pkt w każdym kryterium.
3. Jeżeli wypowiedź zawiera mniej niż 300 wyrazów, jest oceniana wyłącznie w kryteriach: *Spełnienie formalnych warunków polecenia* oraz *Kompetencje filozoficzne i kulturowe*. W pozostałych kryteriach egzaminator przyzna 0 punktów.
4. Jeżeli wypowiedź jest napisana niesamodzielnie, np. zawiera fragmenty odtworzone z podręcznika, zadania zawartego w arkuszu egzaminacyjnym lub innego źródła, w tym internetowego, lub jest przepisana od innego zdającego, wówczas egzamin z filozofii, w przypadku takiego zdającego, zostanie unieważniony.
5. Zabronione jest pisanie wypowiedzi obraźliwych, wulgarnych lub propagujących postępowanie niezgodne z prawem. W przypadku takich wypowiedzi zostanie podjęta indywidualna decyzja dotycząca danej pracy, np. nie zostaną przyznane punkty za język lub cała wypowiedź nie będzie podlegała ocenie.